

2209/A

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ARAŞTIRMA PROJELERİ DESTEK
PROGRAMI

SONUÇ RAPORU

**PROJE BAŞLIĞI: OKUL ÖNCESİNDE DİNİ EĞİTİM VEREN
KURUMLARDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARININ
İNCELENMESİ**

PROJE YÜRÜTÜCÜSÜNÜN ADI: ELİF BARUT

DANIŞMANININ ADI: DOÇ. DR. TURGAY ÖNTAŞ

GENEL BİLGİLER

PROJENİN KONUSU	OKUL ÖNCESİNDE DİNİ EĞİTİM VEREN KURUMLARDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARININ İNCELENMESİ
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜNÜN ADI	ELİF BARUT
DANIŞMANIN ADI	DOÇ. DR. TURGAY ÖNTAŞ
PROJE BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHLERİ	NİSAN 2024-MART 2025

Sonuç Raporu:

1. Giriş:

Okul öncesi eğitim, 0-72 aylık çocukların gelişimlerini toplumun kültürel değerleriyle uyumlu bir şekilde yönlendirirken, onların duygusal gelişimini, algılama yeteneğini artırarak mantıklı düşünme yeteneklerini desteklemekte ve yaratıcılıklarını geliştirmektedir. Bu eğitim süreci, çocukların kendini ifade etme ve öz denetim becerilerini kazanmalarına olanak tanımaktadır (Yılmaz, 2003). Çocuğun inanç ve değer yargıları bu süreçte şekillenirken, olumlu bir kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır (Gültekin Akduman, 2015). Mevcut literatürde, dini gelişimin esas olarak okul öncesi dönemde başlatıldığına ve erken çocukluk döneminde dini bir canlılık gösterildiğine dikkat çekilmektedir (Fowler, 1991; Oruç, 2014). Okul öncesi dönem, çocuğun öğrenme, keşfetme, araştırma, soru sorma ve sorgulama gibi süreçler için kritik bir zamandır. Özellikle bu dönemde çocuğun dine yönelik yüksek bir merakı vardır ve bu merakın giderilmesi gerekmektedir. Çocuğun manevi gelişimini göz ardı etmek, onun gelişiminde önemli boşluklar bırakabilir (Peker, 1999).

Okul öncesi dönemde sunulan din eğitimi, çocuğun ruhsal, zihinsel ve duygusal yönlerini dikkate alarak, dengeli bir kişilik gelişimini hedeflemelidir (Peker, 1999). Okul öncesi dönemin çocuğun gelişim özellikleri, ilgileri, ihtiyaçları ve merakları dikkate alındığında, bu dönemin gelişim açısından kritik bir öneme sahip olduğu ve birçok temelin bu dönemde atıldığı görülmektedir. Bu nedenle, okul öncesi dönemde din eğitiminin sunulması bir gereklilik olarak kabul edilmelidir (Armaner, 1980).

Türk Dil Kurumu'nun "Güncel Türkçe Sözlük"te yaptığı tanıma göre, değer; bir varlığın ya da durumun ruhsal, toplumsal, ahlaki veya estetik yönlerden taşıdığı önemli ya da yararlı nitelikleri ifade eder. Bir bireyin yaşam kalitesi ve toplumsal yaşantısının uyum içerisinde sürdürülmesi, sahip olunan değerlerin derinliği ve kapsamıyla doğrudan ilişkilidir. Okulların, toplumsal yaşamın devamlılığını olumlu bir şekilde destekleyen bireyleri yetiştirmesi, hem resmi görevleri arasında yer almakta hem de okulların temel varlık sebeplerinden biridir (Ekşi, 2003; Lickona, 1991; Ryan & Bohlin, 1991). Toplumun okullardan bu doğrultuda beklentileri bulunmakta ve okulların bu beklentilere yanıt vermesi beklenmektedir. Okulların gençlere değer kazandırma veya mevcut değerlerini geliştirmelerini teşvik etmek amacıyla yürüttüğü çalışmalar genellikle "değerler eğitimi" olarak adlandırılır. Değerler eğitimi kavramı, toplumsal hayatı etkileyen duyuşsal alana ait bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması amacıyla

gerçekleştirilen faaliyetleri ifade eden kapsamlı bir terim olarak ele alınmaktadır (Keskin, 2008).

Okul öncesi dönem, çocukların değer algısının temellendirildiği kritik bir evredir. Bu evrede edinilen değer anlayışı, bireyin yaşamı boyunca sürdürdüğü etkisiyle kendini gösterir. Değer bilinci, erken yaşlarda kazanılmaya başlanır ve ergenliğin sonlarına kadar evrilmeye devam eder. Ergenlik sonrası değerlendirme değişimleri gösterebilse de, bireyin temel değer yargıları bu noktada şekillenmiştir (Dinç, 2012). Okul öncesi dönemindeki çocuklar için bireysel kabul, saygı, mutluluk, öğrenme, araştırma ve özgür, güvenli ilişkiler kavramları öne çıkar. Bu ihtiyaçlardan yola çıkarak yapılandırılan değerler eğitiminin daha etkili olduğu belirtilmektedir (Çağlar, 2005).

Değerler eğitimi, farklı yaş grupları için değişen yöntemlerle sunulmaktadır. Özellikle erken yaşlarda, bu eğitim bireyin yetişkinlerle ve çevresiyle olan etkileşiminin doğal bir sonucu olarak gerçekleşir. Okul öncesi dönemde, benlik algısı, duygusal kontrol, sosyal duygusal öğrenme ve paylaşma gibi konularla birlikte bu konuların desteklediği değerler ön plana çıkar. Ancak ortaöğretim dönemine gelindiğinde, dini, toplumsal ve siyasal değerlerin çocuğun hayatında daha belirgin hale geldiği görülmektedir (Arıkan, 2012). Okul öncesi dönemin değerler eğitimi, ahlaki, sosyal ve bireysel değerlerin tümünü kapsamalıdır ve çocuğun gelişim evresine uygun bir yapıda olmalıdır. Bu yaklaşım, çocuğun evrensel değerleri anlamasını ve birey olarak kendi iç dünyasıyla birlikte toplumu daha iyi anlama becerisi kazanmasını destekler (Arıkan, 2012).

Okul öncesi dönem, çocukların değer algısının temellendirildiği kritik bir evredir. Bu evrede edinilen değer anlayışı, bireyin yaşamı boyunca sürdürdüğü etkisiyle kendini gösterir. Değer bilinci, erken yaşlarda kazanılmaya başlanır ve ergenliğin sonlarına kadar evrilmeye devam eder. Ergenlik sonrası değerlendirme değişimleri gösterebilse de, bireyin temel değer yargıları bu noktada şekillenmiştir (Dinç, 2012). Okul öncesi dönemindeki çocuklar için bireysel kabul, saygı, mutluluk, öğrenme, araştırma ve özgür, güvenli ilişkiler kavramları öne çıkar. Bu ihtiyaçlardan yola çıkarak yapılandırılan değerler eğitiminin daha etkili olduğu belirtilmektedir (Çağlar, 2005).

DİB'in 4-6 yaş grubundaki çocuklara yönelik "Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi" en somut adımlardan bir tanesidir. Bu projede, 4-6 yaş arası çocuklar için bir eğitim programı hazırlanmıştır. Bu programın hazırlanmasında pedagoglar, okul öncesi öğretmenleri, DİB üyeleri, akademisyenler ile imam hatip ve Kur'an kursu öğretmenlerinden oluşan 15 kişilik bir komite görev almıştır. Hazırlık aşamasında, okul öncesi eğitimi ve program geliştirme ile ilgili modern yaklaşımların yanı sıra ilahiyat bilimlerinden gelen bilgiler de göz önünde bulundurulmuştur. Program, 4-6 yaş arası çocukların gelişimine özgü özellikleri, okul öncesi eğitimin temel prensiplerini, din eğitiminin tarihsel geçmişini ve programın uygulanmasında görev alacak öğretmenlerin dikkate alması gereken önemli noktaları kapsamaktadır. Programın temel vurgusu, çocukların gelişimine uygun pedagojik prensipler doğrultusunda din eğitimi alması gerektiği üzerinedir. Programın amacı, yedi maddenin içerisinde özetlenmiş olup, bu amaçlar genel olarak İslam'ın temel değerlerinin çocuklara yaşlarına uygun bir biçimde öğretilmesini ve bu değerleri günlük hayatlarında nasıl kullanabileceklerini göstermeyi hedefler. Ayrıca, programın hedeflediği diğer noktalar; çocukların Kur'an-ı Kerim ve harflerini tanıma, kısa sureler ve duaları ezberleme ve İslam'ın temel dini değerleriyle tanışma olarak belirlenmiştir. Bu proje, okul öncesi eğitimin bir alternatifi olarak değil, mevcut okul öncesi kurumlarına bir destek olarak düşünülmüştür.

Okul öncesi eğitim dönemi, çocukların değer algısını, duygusal, sosyal ve manevi gelişimlerini temellendirdikleri kritik bir evredir. Bu dönemde kazanılan bilgiler ve değerler, bireyin ilerleyen yaşamında belirleyici olmaktadır. Türkiye'de DİB tarafından yürütülen "Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi", bu önemli evrede çocuklara din eğitimi sunarak onların manevi gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Hem genel değerler eğitimi hem de din eğitiminin, çocukların bireysel ve toplumsal yaşantılarına olumlu etkileri vardır. Bu nedenle, eğitim politikalarında bu tür projelere yer verilmesi ve pedagojik prensipler doğrultusunda uygulanması, toplumun geleceği için büyük bir öneme sahiptir.

Araştırmanın amacı okul öncesi dini eğitim veren kurumlarda uygulanan değerler eğitimi programlarının içeriğini, kullanılan yöntemleri ve bu uygulamaların çocukların gelişimine olan etkilerini belirlemektir. Dini eğitim veren okul öncesi kurumlarının değerler eğitimi programları, genel okul öncesi eğitim kurumlarından farklılık gösterebilir. Bu programların içeriğini tanımlamak, eğitimdeki özgül dini değerlerin ve etik ilkelerin ne olduğunu anlamamıza olanak tanır. Aynı zamanda, bu kurumların eğitimdeki temel yaklaşımlarını ve önceliklerini de belirlememize yardımcı olur. Öğretmenler ve yöneticiler, değerler eğitimi programlarının uygulamadaki yansımalarını en iyi gözlemleyen ve yaşayan kişilerdir. Onlarla yapılan mülakatlar, bu programların gerçekte nasıl işlediği, hangi zorluklarla karşılaşıldığı ve hangi başarıların elde edildiği hakkında derinlemesine bilgi sağlar. Değerler eğitiminin temel amacı, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunmaktır. Bu uygulamaların çocuklar üzerinde ne gibi somut etkileri olduğunu belirlemek, eğitimin gerçek değerini ve etkinliğini ortaya koyar. Bu, eğitimin kalitesini artırmak için gerekli iyileştirmeleri belirlememize olanak tanır. Kullanılan eğitim yöntemleri, eğitimin etkinliği üzerinde kritik bir role sahiptir. Farklı kurumların hangi yöntemleri benimsediklerini ve bu yöntemlerin ne kadar etkili olduğunu belirlemek, en iyi uygulamaların oluşturulması için kritik öneme sahiptir.

2. Rapor dönemlerinde yapılan çalışmalar:

Öncelikle bu saha araştırması için Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır. Bu araştırma, nitel yöntemlerle olgu bilim modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Katılımcıların deneyimlerini anlamak ve bu deneyimlerin altında yatan anlamları ortaya çıkarmak amacıyla tasarlanmıştır. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmış, bu formlar literatür taramasına dayalı olarak hazırlanmış ve uzman görüşleri doğrultusunda son haline getirilmiştir. Görüşmeler 1 kurum yöneticisi ve 4 öğretmen ile 25/11/2024-17/12/2024 tarihleri arasında araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Tablo:1 Katılımcılara Ait Bilgiler

Katılımcı	Mesleği	Mezuniyet Durumu (Lisans-Yüksek Lisans)	Kıdemi
K1	Kur'an Kursu Öğreticisi	Lisans	2 yıl
K2	Kur'an Kursu Öğreticisi	Lisans	7 yıl
K3	Kur'an Kursu Öğreticisi	Lisans	8 yıl
K4	Kur'an Kursu Öğreticisi	Lisans	4 yıl

3. Sonuç: Araştırma sürecinde elde edilen veriler yapılan içerik analizine bağlı olarak tema, kod ve örnek alıntılarla raporlanmıştır.

Tema 1: Değerler Eğitime Entegrasyon

- **Kodlar:** Günlük yaşam becerileri, plan dahilinde özelleştirme, somutlaştırma, uygulama
- **Örnek Alıntı:**
K4:"Değerler eğitimi otobüs yolculuğu simülasyonu gibi etkinliklerle somut hale getiriyoruz."
K2:"Ders akışı sırasında fırsat olduğunda değerler eğitime odaklanıyoruz."
K1:"Günlük yaşam becerileri ile destekleyerek öğrendiklerini uygulamaya çalışıyoruz."

Tema 2: Kullanılan Materyaller ve Aktiviteler

- **Kodlar:** Drama, hikâye kitabı, kukla, doğal materyaller, boyama
- **Örnek Alıntı:**
K3:"Çiçek tohumu, kukla ve hikâye kitapları gibi materyaller kullanıyoruz."
K1:"Drama, parmak oyunları, doğal materyaller, ahşap bloklar, boyamalar."
K4:"Sınıfta bulunan nesnelere de materyal olarak dönüştürüyoruz."

Tema 3: Değerler Eğitiminin Etkileri

- **Kodlar:** Davranış değişiklikleri, aile geri bildirimleri, sosyal beceriler
- **Örnek Alıntı:**
K3:"Öğrenciler birbirlerine daha saygılı oluyor ve merhamet değerini günlük hayatlarında uyguluyorlar."
K1:"Kural tanımayan bir öğrencinin kural tanımaz hale gelmesi."
K4:"Velilerden olumlu geri bildirimler alıyoruz."

Tema 4: Karşılaşılan Zorluklar

- **Kodlar:** Dikkat toplama, materyal eksikliği, seviye farkları
- **Örnek Alıntı:**

K2:"Aynı yaş grubundaki öğrencilerin farklı bilişsel düzeyleri ile çalışmak zorlayıcı oluyor."
K3:"Materyal eksikliği ve kitapların çocukların yaşına uygun olmaması."
K4:"Velilere yönelik seminer eksikliği, veli desteğini zorlaştırıyor."

Tema 5: İyileştirme Önerileri

- **Kodlar:** Materyal çeşitliliği, program düzenlemeleri, etkinliklerin geliştirilmesi
- **Örnek Alıntı:**

K2:"Kaynak çeşitliliği artırılmalı ve etkinlikler çocukların ilgisini çekecek şekilde düzenlenmeli."

K4:"Değerler belirli bir süreyle sınırlı kalmadan farklı zamanlara yayılmalı."

K3:"Çocukların ilgisini çekecek görsel ve somut materyaller geliştirilmeli."

Değerler eğitiminin sınıf ortamında somutlaştırma ve günlük yaşam becerileri ile desteklenerek etkili bir şekilde entegre edildiği görülmektedir. Öğretmenler, drama, hikâye kitapları ve doğal materyaller gibi çeşitli araçlarla yaratıcı yaklaşımlar sergileyerek eğitimin etkisini artırmaya çalışmaktadır. Bu uygulamaların öğrencilerde saygı, merhamet gibi olumlu davranışlar geliştirdiği ve ailelerden olumlu geri bildirimler alındığı gözlemlenmiştir. Ancak materyal eksikliği, yaş gruplarına uygun içeriklerin sınırlılığı ve velilere yönelik destek eksikliği gibi zorluklar, eğitimin etkililiğini sınırlandırmaktadır. Öğretmenler, kaynak çeşitliliğinin artırılması, materyallere erişimin kolaylaştırılması ve değerlerin farklı zaman dilimlerine yayılması gibi önerilerle bu sorunların üstesinden gelinebileceğini belirtmektedir. Sonuç olarak, değerler eğitiminin etkinliği, yaratıcı uygulamalarla desteklenmekte ancak yeterli materyal ve veli desteği sağlanarak daha da güçlendirilebilir.

4. Çıktılar (Yayınlar, sunumlar v.b.): Araştırma bulgularının en kısa sürede makale ya da kitap bölümü olarak düzenlenip yayımlanması düşünülmektedir.
5. Proje ile ilgili harcama kalemleri hakkında ayrıntılı bilgi: Görüşme yapılan yere 25/11/2024 ve 17/12/2024 tarihlerinde taksiyle gidilip gelinmiştir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, A. (2012). Değerler Eğitiminin Tanımı, Önemi ve Kapsamı. A. Arıkan, A. F. Ersoy, T. Çengelci, B. Dinç, H. Z. İnan, M. Şen, et al. İçinde, Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Akduman, G. G. (2015). Okul öncesi eğitimin Tanımı ve Önemi. G. Uyanık Balat içinde, Okul öncesi eğitime Giriş (5. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Akto, S. & Akto, A. (2007). Okul öncesi öğretmenlerinin din eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi (nitel bir araştırma). Şarkiyat, 9 (2). 1096-1121.
- Armaner, N. (1980). Din Psikolojisine Giriş I. Ankara.
- Cevherli, K. (2014). Okul öncesinde değerler eğitimi: Boğaziçi eğitim modeli. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Dinç, B. (2012). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitiminin Yeri ve Önemi. A. Arıkan, A. F. Ersoy, T. Çengelci, B. Dinç, H. Z. İnan, M. Şen içinde, Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Ekşi, H. (2003a). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1), s.76-96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). Karakter eğitimi el kitabı. Ankara: Nobel.
- Fowler, J. W. (1991). Weaving the New Creation: Stages of Faith and the Public Church. San Francisco: Harper Collins.
- Fowler, J. W. (1986). Faith Development and Pastoral Care. Philadelphia: Fortress Press.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkinliğinin araştırılması. Yayımlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lickona, T. (1991). Educating for character: How school can teach respect and responsibility. New York: Battam.
- Oruç, C. (2014). Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi. İstanbul: Dem Yayınları.
- Öztürk, N. (2018). Okul Öncesi Dini Eğitim: "Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi ve Öneriler. SETA. Erişim: 29 Ekim 2023. <https://setav.org/assets/uploads/2018/07/247-Okul-Öncesi-Dini-Eğitim-Kur'an-Kursları-Okul-Öncesi-Din-Eğitimi-Projesi-ve-Öneriler.pdf>
- Peker, H. (1999). Okul öncesinde Çocuğun Dini Gelişimi Ve Eğitimi. F. Unan & Y. Hacaloğlu içinde, Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Ryan, K. & Bohlin, K. (1999). Building character in schools practical ways to bring moral instruction to life. San Francisco: Jossey- Bass.
- Yılmaz, N. (2003). Türkiye'de Okul öncesi Eğitimi. M. Sevinç içinde, Erken Çocuklarda Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

EK: SAHADAN ELDE EDİLEN GÖRSELLER

SINIFTA KULLANILAN ÖZGÜN MODEL VE ETKİNLİKLER

Yukarıdaki görsellerde: Dünya Çocuk Kitapları Gününde minik bir kitap tezgâhı kuruyoruz, öğrencilerimiz 1 hafta öncesinden kumbaralarında biriktirdikleri paralarla seçtikleri kitapları satın alıyorlar.

ORYANTASYON HAFTASINDA OKUL KURALLARINA UYUYORUM ETKİNLİĞİ

YAZI ETKİNLİĞİ

PANOLAR

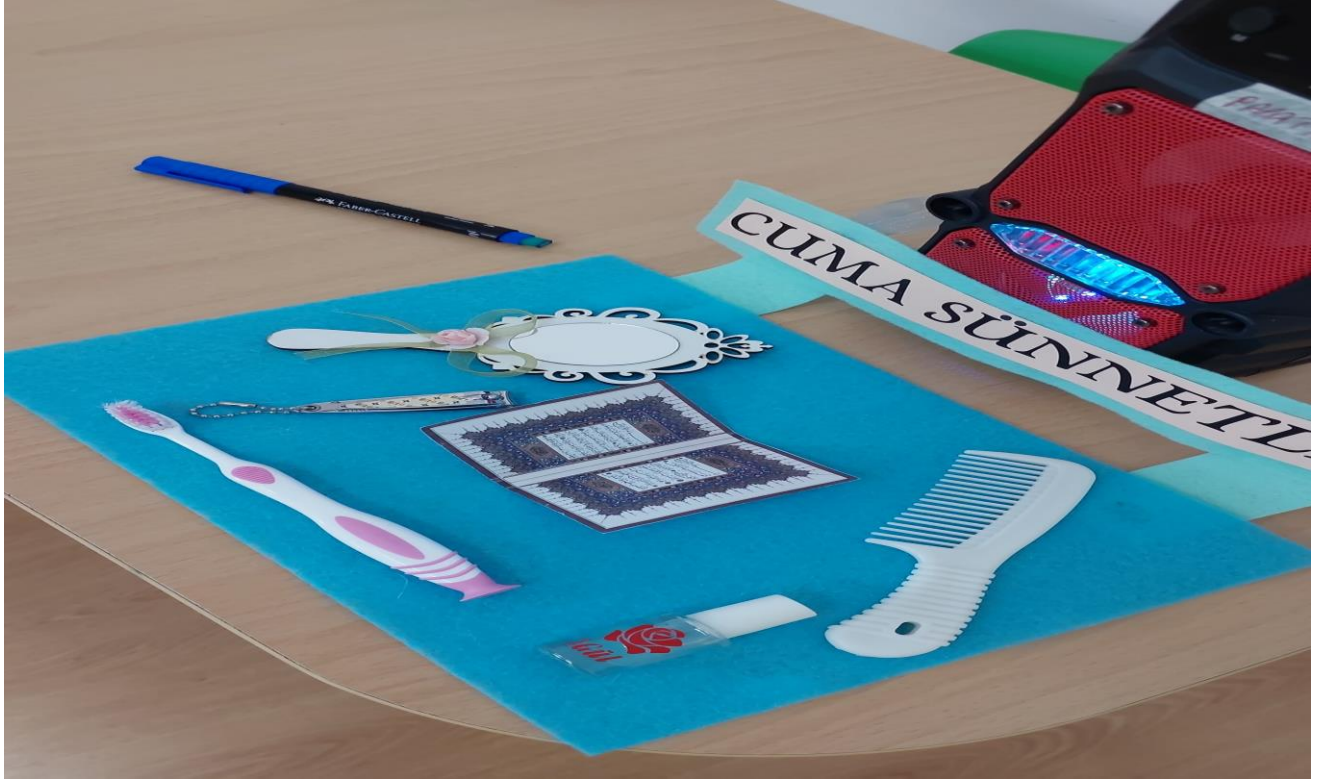
İLK GÜN PANOSU

RENKLER PANOSU

CUMA SÜNNTLERİ PANOSU

DUYU PANOSU

KULLANILAN MODEL VE ETKİNLİKLERLE HANGİ DEĞERLER KAZANILIYOR?

ORMAN HAFTASI ETKİNLİĞİYLE SEVGİ VE MERHAMET DEĞERİ ANLATILYOR.

TURŞU YAPMA ETKİNLİĞİYLE ÇOCUKLARIN TURŞUNUN OLMASINI BEKLEMESİYLE SABIR DEĞERİ ÖĞRETİLİYOR

ÇİM TOHUMU EKTİLER. ÇİMLERİ SULAYARAK SORUMLULUK, OLMASINI BEKLEYEREKTE SABIR DEĞERİNİ ÖĞRENDİLER.

ZEYTİN KURMA ETKİNLİĞİYLE YARDIMLAŞMA VE İŞBİRLİĞİ DEĞERİNİ ÖĞRENIYORLAR.

MEVLADAN BAHSEDİLEREK SEVGİ DEĞERİ ÖĞRETİLİYOR.

KUŞ YEMLİĞİ YAPIP AĞAÇLARA ASILARAK MERHAMET DEĞERİ KAZANILİYOR

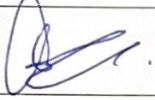

CUMA GÜNLERİ BELİRLENEN 3 ÖĞRENCİ KENDİ EVİNDEN GETİRDİĞİ İKRAMLARI
DİĞER ÖĞRECELERE DAĞITARAK PAYLAŞMA DEĞERİ KAZANDIRILYOR

MADENCİLER GÜNÜNDE MADENCİ ANLAMAK ADINA DRAMA YAPILARAK EMPATİ
DEĞERİ KAZANDIRILYOR

PROJE YÜRÜTÜCÜSÜNÜN ADI – SOYADI - İMZA	DANIŞMANIN ADI – SOYADI - İMZA
Elif BARUT	DOÇ. DR. TURGAY ÖNTAŞ
	

Tarih :09/01/2025